

**Més d'un segle d'il·lusió.
La cavalcada dels Reis d'Orient
a Montblanc**

Alexandre **Rebollo Sánchez**

• **Més d'un segle d'il·lusió.**

• **La cavalcada dels Reis d'Orient a Montblanc**

• Alexandre **Rebollo Sánchez**

• *arebollo92@gmail.com

• **Resum:** Recorregut històric de la cavalcada dels Reis d'Orient a Montblanc, des dels inicis documentats l'any 1908 fins a l'actualitat. Fixació en l'organització, el model, la composició i els canvis al llarg de la seva història.

• **Paraules clau:** Montblanc, segle XX, cavalcada, Reis d'Orient

Introducció

La celebració de Reis és la darrera festa del cicle festiu nadalenc. El seu origen el trobem en l'episodi de l'Epifania del qual ens en parla Sant Mateu en el seu evangeli.¹ En ell descriu com uns mags orientals viatjaren seguint un estel fins a Betlem per tal d'adorar al messies nou-nat. No ens conta, però, si aquests mags eren tres o més i si els seus llocs d'origen eren més concrets que no pas el bast Orient. Tampoc ens diu res sobre la seva naturalesa real. És per això que hom pot trobar també l'apel·latiu de savis, astròlegs i per suposat reis associat a les figures que a partir del segle VIII es coneixeran com Melcior, Gaspar i Baltasar.

Sant Mateu també ens narra com els Reis, en la seva cerca de Jesús, anaren a preguntar a Herodes i aquest els enganyà perquè li mostressin on es trobava el diví infant. Per evitar haver de donar explicacions i caure en la trampa d'Herodes, durant un somni, un àngel advertí als Mags tot dient-los que no tornessin per on havien vingut, per la qual cosa els tres Reis van marxar per camins diferents. Diu la llegenda, però, que després de veure a Jesús tenien tanta joia que tal com anaven avançant de retorn a casa anaven desprenent-se de totes les seves riqueses que repartien entre la gent que es trobaven.

A casa nostra, la festa dels Reis és la celebració dels infants ja que són els veritables protagonistes i tenen com en altres festes del cicle nadalenc (el tíó o els sants innocents) una importància cabdal. Antigament la festa propera a Nadal –i de la tradició catalana– en la que la canalla rebia regals era la diada de Sant Nicolau (6 de desembre), però canviarà a mitjans del segle XIX, quan es configurarà la celebració dels Reis d'Orient tal i com la coneixem avui.²

Alhora, la festivitat de l'Epifania també es denominarà la Festa de la Llum, i per això dins de la litúrgia del dia hi havia l'acte de l'adoració dels

Reis. Cadascun dels monarques, representats per tres homes disfressats per l'ocasió, sortia d'un extrem de l'església i es reunien davant de l'altar major on es postraven davant la figura de Jesús. En un principi eren només els Reis però a poc a poc s'hi afegiren més personatges: patges que els aguantaven les capes o un àngel amb una perxa coronada per un estel que els guiava fins a l'altar. Tot seguit de l'adoració els llums de l'església s'apagaven i aquest mateix àngel els advertia –com en el somni bíblic– que fugissin per camins diversos, això donava inici a l'«ofici de l'estel».³

Hom pot llegir també que serà durant l'edat mitjana l'època en què es poden trobar les primeres representacions de la vinguda dels Reis d'Orient, tot i això, en un context un xic allunyat de les festes nadalenques concretament a redós de la celebració del Corpus i la seva processó sorgirà l'entremès de l'Epifania amb la presència de Melcior, Gaspar i Baltasar.⁴

En l'actualitat el Corpus ja no esdevé la festivitat on els Reis d'Orient es deixen veure per carrers i places a més, la solemnitat que desprèn la processó del Corpus Christi ha deixat pas a la gresca, però sobretot a la il·lusió que hom pot copsar en les cavalcades de Reis celebrades arreu de Catalunya.

En aquestes, la vigília o el mateix dia de Reis llargues corrues de patges, músics i altres ajudants recorren els carrers i places de viles i ciutats acompanyant a Melcior, Gaspar i Baltasar que, muntats en fastuoses carrosses, saluden a la quitxalla tot llençant-los caramels i altres llepolies. A Catalunya, són ben conegudes per la seva antiguitat les cavalcades de Reis de Barcelona (1855),⁵ Igualada (1895)⁶ o Sant Vicenç dels Horts (1896).⁷ I més a prop, a la Catalunya meridional, hi trobem Reus (1905)⁸ o Tarragona (1910).⁹

Però i a Montblanc, quina fou la primera cavalcada de Reis? Quants anys fa que els montblanquins s'embadaleixen tot veient passar als monarques orientals? Quins eren els encarregats de la seva organització i en què ha canviat respecte al que es fa avui? Són diverses les preguntes que mirarem de resoldre en el present article.

Afortunadament, la tinença de premsa comarcal des de principi del segle XX ens permet conèixer aquells aspectes de la vida que normalment no deixen grans gruixos de documentació als arxius, tals com les festes o costums populars. És per això que la recerca en les publicacions periòdiques seran justament un dels pilars de la metodologia del treball tot combinant-la amb l'estimulació de la memòria oral per mitjà dels records d'aquelles persones que hi prengueren part,¹⁰ sobretot en la segona etapa, sense obviar la documentació històrica dipositada a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB), en concret el *fons del Casal Montblanquí* i la *Col·lecció d'Antoni Roselló i Sans*, que contenen fulletons anunciadors de la festivitat, programes d'actes, entre altres.

La cavalcada montblanquina

Primera etapa: dels inicis a la Guerra Civil Espanyola

No sabem si en la processó de Corpus montblanquina existia l'entremès de l'Epifania tal com succeïa a Barcelona. De ser així, aquesta constituiria la primera vegada que els montblanquins veieren encarnats als Reis d'Orient, no obstant ens interessa veure quin és l'origen de la cavalcada de Reis lligada al cicle festiu nadalenc i aquesta té els seus inicis a principis del segle XX.

La primera referència a la cavalcada de Reis a Montblanc és de l'any 1908 i ens és donada a través del setmanari comarcal *La Conca de Barberà*. En una breu descripció se'ns mostra dos actes aparentment independents però que simulen el mateix. Per una banda, parlant de la diada de Reis ens diu:

«Aquesta diada enguany de les més joyoses y alegres. A la vigília, una colla de pagesos daren un tom per la Vila, simulant l'entrada dels Reys, montats a cavall y ab acompanyament de guitarres y canturies.»

Però l'article segueix:

«Però la nota més simpática, infantívola y nova fou la dada per una colla de joves de l'Artesana, los qui a la vigília feren circular unes fulles ab un telegrama dels Reys, qui des de Vilassauba anunciaven llur vinguda y recomanaven a la quitxalla qu'enviessin llurs cartes suplicatories a la dita societat. Y vingué l'endemà y de bon matí'ls tres Reys, montats a cavall, ab llurs escuders y al só d'una música, la Vella, feren cap a Santa Maria, ahont s'hi congregà gran part del poble, ohint los Reys y llur séquit, en lloch de preferència, la Missa, ab acompanyament d'orga y tocantse la marxa reyal per aquesta y la dita música al alsar Déu y al anar ells a adorar lo bon Jesuset. L'acte revestí molta de serietat y esplendor.

Encabat, los Reys, ab tot llur acompanyament reyal, se'n anaren a l'Artesana, d'ahont sortiren tot seguit a dar la cercavila ab lo bagatge de regals y joguines que les cartes dels noyets y noyetes los hi demanaven. Ho duien tot en un carro guarnit y montat pels criats dels Reys. La cercavila fou hermosíssima y d'alló més escayguda a l'esperit de la diada. Les belles tocodes de la música despertava la maynada y aquesta tota ilusionada sortia per balcones y finestres, trobantse amb l'aixerit criat del Rey negre, qu'enfilantse dalt ab una escala loshi duya lo que'ls havíen demanat.

Per a la gent menuda y per a la gent gran, fou aquesta bella pensada dels joves de l'Artesana molt alegrívola y falaguera, sent alabada de tothom ab entusiasme y sent de desitjar qu'aquesta novetat es fassi cosa vella y tradicional a la nostra vila.»¹¹

La lectura d'aquesta notícia ens pot semblar contradictòria. D'ella en podem extreure que l'any 1908 se celebraren a Montblanc dues cavalcades de Reis, una el dia 5 de gener al vespre organitzada per un grup de pastors i l'altra el dia 6 de gener al matí gestionada per la societat montblanquina

El rei negre de la cavalcada de 1926. (*Aires de la Conca*, 24 de gener de 1926. núm. 25, p. 5).

El carro amb els regals en la cavalcada de 1926, també s'hi poden veure els soldats romans. (*Aires de la Conca*, 24 de gener de 1926. núm. 25, p. 3).

La cavalcada al seu pas pel carrer Major en un fotograma de la pel·lícula de 1927.

«L'Artesana».¹² El dubte ve quan llegim que el setmanari qualifica de «nova» la segona cavalcada. per una banda podríem pensar que el passeig dels pastors simulant l'entrada a Montblanc dels Reis no era cap novetat però de ser així el mateix setmanari, *La Conca de Barberà*, publicat des de 1903 n'hauria fet esment anteriorment i no ho fa.

Per tant, per raons desconegudes l'any 1908 Montblanc veié dues vegades als tres Reis d'Orient amb la diferència, i d'aquí la novetat, que amb l'ajuda de «L'Artesana» es posaren les bases del que seria la festa de Reis montblanquina fins fa relativament poc: assistència dels monarques a missa, adoració de Jesús, cavalcada i repartiment de joguines per les cases o al local de l'entitat organitzadora.

El mateix 1908 amb la desaparició de *La Conca de Barberà* es produeix un buit que no ens permet garantir de nou la celebració de la cavalcada dels Reis fins l'any 1912, quan altre cop «L'Artesana» n'és l'organitzadora. Tot i això es parla de deficiències en l'organització que només van permetre fer el tomb amb música pels carrers i el repartiment de joguines, i potser van ser aquestes mateixes deficiències les portaren a la no celebració de la festa els anys 1913 i probablement 1914. El 1915 la premsa local es fa ressò de la cavalcada però sense especificar qui l'organitza; fos qui fos no ho tornà a fer el 1916 ja que en la publicació l'*Escut* es lamenta que la joventut no estigui disposat a celebrar la festa de Reis a Montblanc.¹³

És de suposar que la pèrdua de gràcia d'aquesta festa, el fet de ser-ne els impulsors i la voluntat de portar il·lusió als més petits impulsà a «L'Artesana» l'any 1917 a fer una campanya popular per sufragar les despeses de la cavalcada de Reis, i retornar així el costum a la vila. Més d'una trentena de persones aportaren diners per la causa, sumant 322,10 pessetes, encara que les despeses finals foren de 349,25 pessetes. Pèrdues al marge, el dia sis de gener els tres Reis sortiren a les set del matí del local social de «L'Artesana» per anar a oir missa asseguts al banc de l'ajuntament de l'església de Santa Maria. Tot seguit començà la cavalcada amb els monarques muntats dalt de cavall, la música de l'orquestra *La Vella*¹⁴ i dos carros plens de joguines. És també aquest any, que per primer cop sorgeix la vessant solidària de la festa, es diu que a la Plaça Major es repartiren 600 paquets per als nens pobres de la vila.¹⁵ Un acte que veurem repetit i associat a la cavalcada a partir d'aleshores.

Costa creure que una celebració tant brillant com sembla la de 1917 no tingués continuïtat però el cert és que no serà fins 1921 que tornarem a tenir notícies de la cavalcada de Reis a Montblanc. A la vegada, la dècada dels anys vint ens porta un nou exemple de rivalitat montblanquina, així doncs a les dues parròquies o els dos equips de futbol, calia ara sumar-hi: dues cavalcades de Reis. D'aquesta forma els anys 1921 i 1923 «L'Artesana» organitzà la seva cavalcada com s'havia fet anys anteriors, però també ho féu el «Jovent Nacionalista», amb la diferència que aquesta darrera assistia a l'ofici religiós al Santuari de la Serra, mentre que «L'Artesana» ho feia a Santa Maria i en ella des de 1922 hi figura la presència d'un grup de soldats romans. No deixa de ser curiós, però, que al mateix temps sis Reis d'Orient voltessin pels carrers de Montblanc.

De les dues cavalcades en sobreviurà només una, però organitzada alguns anys per «L'Artesana» i d'altres pel «Jovent Nacionalista» per bé que aquest mudí de nom.¹⁶ D'aquesta forma les cavalcades de 1924 al 1926 les celebra el «Centre de Lectura», les de 1927 a 1929 l'«Orfeó Montblanquí» i el 1930 i 1931 el «Centre Català». Tot i els canvis de nom dels organitzadors, la dinàmica seguia sent la mateixa: missa al Santuari la Serra, cavalcada amb acompanyament de banda de música i repartiment de joguines.

La de 1927, però, no solament ens arriba per mitjà de les notes de premsa sinó que per primer cop podem veure realment com era la celebració de Reis a Montblanc. Es tracta d'una pel·lícula en suport de nitrat que suposa la primera filmació de Montblanc i, que tot i ser d'autor desconegut, la qualitat de la gravació denota la realització per part d'un professional del moment.¹⁷ No es coneix tampoc qui fou el o els mecenes de la filmació. Entorn a aquesta qüestió es barallen diverses possibilitats que podríem resumir en tres: primerament, hi ha qui apunta que es féu des de la regència del Teatre-Cinema Principal de Montblanc creat l'any 1922 per Joan Solé i Salvador Abelló.¹⁸ I de fet aquesta hipòtesi podria ser plausible en tant que fou aquest negoci i la família de Joan Solé qui custodià la gravació i l'exhibí gairebé fins al

tancament del Teatre-Cinema. Per altra banda segons algunes notes aparegudes a la premsa del moment es pot pensar també que els mecenes foren un grup de montblanquins residents a Barcelona que pagaren la pel·lícula per poder-la exhibir a la capital catalana i sentir-se una mica més a prop de la vila ducal.

De fet, aquesta explicació es veu reforçada veient com la pel·lícula fou estrenada el dia deu de febrer del mateix 1927 al «Cine Barcelona» situat al carrer de la Unió de la ciutat comtal. La projecció es repetirà el dos dies següents en sessió de tarda i nit i els preus oscil·laren entre els 60 i els 40 cèntims.¹⁹ I finalment, la darrera hipòtesi que plantejem sobre l'origen del film podria girar entorn a l'entitat Orfeó Montblanquí, ja que aquesta fou l'organitzadora de la cavalcada de 1927 i en el film s'inclouen fotografies de moments destacats de l'entitat com l'actuació que realitzà al Palau de la Música de Barcelona l'any 1925. A més d'una seqüència, precedida d'un intertítol amb la presentació del fundador i director de l'Orfeó en aquells moments: Josep Vendrell Caballé. L'entrellat a dia d'avui no el podem resoldre amb exactitud però creiem que esdevé una barreja de la segona i la tercera de les hipòtesis i que foren els montblanquins residents a Barcelona amb el suport de l'Orfeó Montblanquí, o bé a l'inrevés, que promocionaren la pel·lícula en qüestió. De la mateixa forma que l'Orfeó justificava la seva actuació de 1925 a Barcelona com una forma de que famílies montblanquines retrobessin als parents emigrats a la capital catalana i aquests poguessin gaudir un xic de Montblanc.²⁰

Al marge de l'origen però seguint amb la pel·lícula, és també a través d'aquesta gravació que ens arriba una altra de les característiques de l'actual cavalcada de Reis montblanquina: la música. Amb la projecció del film al Teatre-Cinema Principal de Montblanc, els dies propers a la festa, s'hi associarà una melodia que perviurà fins a dia d'avui. La darrera part de la *Sonata per a piano núm. 11* de Wolfgang Amadeus Mozart, anomenada *Alla Turca* però coneguda popularment com *Marxa Turca* s'ha convertit en la banda sonora de l'arribada de Melcior, Gaspar i Baltasar a la vila. I ningú pot ometre que en escoltar-la, independentment de l'època de l'any, el record que a hom li ve a la memòria és el de la cavalcada de Reis.

El film ahora ens permet establir amb major exactitud quins eren els components de la cercavila reial. Coincidint amb la descripció que féu Ismael Balanyà l'any 1936 en el seu *Llibre Verd de Montblanc*²¹ veiem com la cavalcada era encapçalada per un grup de joves vestits amb túniques fins als peus i amb unes llargues trompetes que feien sonar de tant en tant anunciant l'arribada de la corrua. Els seguia un noieta muntat a cavall que duia una perxa coronada per un estel i en el que s'hi poden veure les reminiscències de la tradició de la Festa de la Llum amb que introduïem aquest estudi. Després de l'estel una vintena de soldats romans amb casc i llança desfilaven, però, val a dir, molt lluny de la marcialitat i diligència dels armats de la Setmana Santa.²² A la part central de la cavalcada hi figurava l'essencial: els Reis; muntats a cavalls i precedits per un patge a peu que els aguantava els copons i arquebuses amb les ofrenes –figurades– d'or, encens i mirra. Darrera, un grup de pastors que

passejaven alguns bens i que –segons Balanyà– acabaven per menjar-se'n algun. Finalment tancaven la banda de música, el cotxe convertit en carrossa amb els regals i una munió de patges pintats de negre amb llargues escales que s'afanyaven a dur als balcons els presents i rebre'n la propina pertinent. Alhora l'acte s'anirà conformant com un pol d'atracció de gent de les poblacions veïnes que desafiant el rigorós fred del gener montblanquí ompliran els carrers per on concorrerà la corrua.

L'any 1932 «L'Artesana» reprèn l'organització de la festa de Reis a Montblanc però la nota a destacar és que el «Centre Republicà Catalanista» celebra l'anomenat «Arbre de Noel» que ja havia celebrat una vintena d'anys anterior i que denota que la influència de les tradicions saxones no és quelcom només d'ara.

Curiositats al marge, no és fins el 1936 que tornem a trobar referències a la premsa de la realització de la cavalcada. En el primer número de gener d'*Aires de la Conca* una nota reafirma que la festa fou creada per la societat «L'Artesana» l'any 1908, i que el present any –1936– es farà. Comptarà amb una comitiva per anar a buscar als monarques en cotxe dur-los fins al local social i fer allà el repartiment dels regals.²³

Dels darrers anys de la dècada dels trenta hom en coneix la seva dissort, és per això que cal suposar que si bé l'any 1937 encara es podria haver celebrat la festa de Reis a Montblanc tot i no tenir-ne notícies. És indubtable que l'any 1938 i sobretot el 1939 els montblanquins no tinguessin ànims per a festes. I és que el sis de gener de 1939 famílies montblanquines senceres fugien de les tropes franquistes que finalment prengueren la vila el dotze de gener.

Segona etapa: de la Guerra Civil fins ara

Després del parèntesi que la guerra causà a la vida associativa i lúdica de Montblanc les societats es començaren a reorganitzar després de la pertinent investigació per part del règim i, si s'esqueia, reorganització de l'entitat. El novembre del mateix 1939 «L'Artesana» feia saber als seus socis que havia rebut l'autorització governamental per reprendre les seves activitats²⁴ però entre elles ja no hi figurarà la celebració de la cavalcada de Reis, només el ball que oferien en honor de Ses Majestats. La irrupció de mecanismes oficials del règim franquista per al control de la vida pública com l'obra d'«*Educación y Descanso*», acabà per capitalitzar gran part de les festes montblanquines, entre elles els Reis.

D'aquesta forma l'any 1940 Melcior, Gaspar i Baltasar tornaren a Montblanc²⁵. A partir de l'any 1944 la rebuda dels Reis d'Orient i el repartiment serà a càrrec de l'entitat «Acció Catòlica»²⁶ que des del 1940 el dia de Reis ja feia sortir als Reis d'Orient en la tradicional representació «Els Pastorets».

La darrereria de la dècada dels quaranta fou el moment en què aquelles entitats històriques que havien sobreviscut a una dictadura –la de Primo de

Rivera– i una guerra, no suportessin un segon règim totalitari i moriren. «L'Artesana» fou dissolta, però el relleu associatiu de Montblanc el prengueren un grup de joves que el setembre de 1947 fundaren el «Casal Montblanquí». La que fou l'entitat per antonomàsia a Montblanc fins fa ben poc temps poc rebutjà a emular a les seves predecessores i prengué part en les celebracions del dia de Reis a la vila. Exceptuant els anys 1953 i 1954 que la cavalcada fou organitzada pel «*Frente de Juventudes*»²⁷ –un altre dels organismes del règim franquista–, el «Casal Montblanquí» recreà l'arribada dels Reis d'Orient fins la meitat dels anys 60. També en aquest moment el Casal volgué donar a la festa una vessant solidària recaptant diners que eren destinats als nens del Sanatori de Sant Joan de Déu de Calafell, a través del programa de l'emissora Ràdio Tarragona que conduïa Josep M. Tarrasa «Maginet».²⁸

A la meitat dels anys seixanta, la poca vistositat de l'acte feu que l'Ajuntament encapçalat per Josep Gomis i amb Ramon Requesens com a tinent d'alcalde, proposessin que l'acte fos organitzat pels *quintos* de la lleva pertinent acte que es veia complementat amb altres celebracions que duïen a terme i altres col·laboracions com la de portar el misteri del Sant Sepulcre durant la processó de la Setmana Santa.

Aquesta fou la forma en la que es realitzà fins a principis de la dècada dels noranta i llevat de l'any 1985 en què ho gestionà la Comissió de Festes de l'Ajuntament amb la col·laboració dels Diables i els Dimonis. Aquests, confeccionaren una carrossa per als tres reis, però amb la intenció de fer-ne dues més aparegudes poc temps després.²⁹ Era la primera vegada que els Reis muntaven en una carrossa motoritzada feta *ex profeso* per a l'ocasió.

També en aquesta segona època –després de la guerra– s'instaurà el costum que uns dies abans arribessin a Montblanc els emissaris de Melcior, Gaspar i Baltasar per recollir les cartes dels nens, amb les peticions pertinents. Anteriorment el costum era de dipositar-les en una gran bústia de cartró en forma de Rei que col·locaven en alguna botiga de Montblanc. També es podien destinar les cartes a la societat que organitzés l'acte i sobretot els pares era aquest darrer el lloc on havien de portar els paquets, per tal que el dia de Reis els hi poguessin dur a casa.

El Patge Carter ha arribat a Montblanc de diverses formes: a cavall, amb cotxe i fins i tot l'any 2007 ho feia muntat dalt d'un dromedari. En l'actualitat ho fa en una carrossa confeccionada per la mateixa Comissió de Festes el desembre del 2008, seguint el disseny del convilatà Xavier Iborra que emula a l'estel d'Orient.

Tornant a la cavalcada dels Reis d'Orient, a final de la dècada dels noranta es construeixen tres noves carrosses, la festa surt des de la Residència Llar Conca de Barberà, on després de fer la visita als residents emprenien els carrers de Montblanc per fer cap a la Plaça Major. Allà els monarques saludaven les autoritats a la casa de la vila i des del seu balcó es dirigien als montblanquins. Tot seguit, a l'antiga església de Sant Francesc es feia el repartiment de joguines.

Centre d'Estudis de la Conca de Barberà

Els reis a la sala de plens de l'Ajuntament l'any 1966.
(ACCB, Fons Ajuntament de Montblanc).

El rei Blanc de la cavalcada de l'any 2008. (Autor: Xavier Iborra).

L'any 1999 sorgeix la nova Comissió de Festes de l'Ajuntament, organitzadora de la cavalcada dels Reis d'Orient fins l'actualitat. Aquesta comissió s'encarregà l'any 2008 –quan tot just es complien cent anys de la primera cavalcada– de fer tres noves carrosses amb disseny, altre cop, de Xavier Iborra. D'aquesta forma l'actual cavalcada va encapçalada per la carrossa del patge carter, que amb la seva forma d'estel emula aquell estel que encapçalava la cavalcada dels anys vint. La segueixen les dels tres Reis amb sengles seguicis, l'acompanyament musical de la Banda de Música Verge de la Serra i altres grups; camions carregats amb paquets i, tancant la comitiva, el malastruc camió del carbó. També el 2008 es retornà el costum de repartir les joguines per les cases d'aquells qui ho volguessin després de la cavalcada.

Pel que fa al funcionament de la cavalcada, per bé que l'organització és de la Comissió de Festes, des de l'any 2008 la participació es canalitza a través de les entitats. Així doncs, cadascun dels Reis és responsabilitat d'una entitat montblanquina que hagi respost a la convocatòria de l'Ajuntament. El compromís de l'entitat és el d'aportar el personal suficient per recrear el Rei Mag i als seus heralds, així com ocupar-se de repartir els regals per les cases. A canvi, les entitats responsables gestionen una de les barres del bar del concert principal de la Festa Major.

Conclusions

Quantes nits de Reis sense dormir hauran –i haurem– passat els montblanquins al llarg d'una vida. I quants records guardats a l'entorn de la festivitat de Reis resumits amb els apel·latius d'innocència, però sobretot d'il·lusió.

No es pot afirmar que la cavalcada de Reis montblanquina sigui centenària pel que fa a edicions celebrades, però sí que les seves arrels i els seus inicis es remunten més d'una centúria enrere.

Més d'un segle destacant el valor humà que comporta la festa amb tots aquells montblanquins que al llarg d'aquests anys han destinat esforços per tal de dur la il·lusió als infants –i no tan infant – de Montblanc. I és que la festa dels Reis d'Orient és un dels molts exemples on podem copsar un dels patrimonis més rics i interessants de Montblanc: el seu teixit associatiu. Sigui el coneixement de la nostra història una empenta per seguir perpetrant-la i crear una societat on la cooperació entre els seus habitants sigui la força que la fa moure.

Rebuda: Febrer 2014.

Valoració: Ramon Arnabat Mata (URV).

Acceptació: Abril 2014.

Notes

- 1.- Mt 2,1-12
- 2.- Josep Romeu, *El Nadal, del mite a la tradició*. Tarragona, 2008. p. 108-114.
- 3.- *Ibíd.* p. 82-86.
- 4.- Joan Amades, *Costumari Català. El curs de l'any*. Barcelona, 2001. vol I, p. 400-440.
- 5.- Judit Pujadó, *Nit de Reis: les cavalcades a Barcelona*. Tarragona, 2000.
- 6.- Joan Farrés, *Reis d'Igualada... Nit d'il·lusió*. Igualada: Comissió de la Cavalcada de Reis d'Igualada, 2003.
- 7.- Miquel Font, *Històries centenàries: cent anys de la Cavalcada de Reis a Sant Vicenç dels Horts*. Sant Vicenç dels Horts: Comissió de la Cavalcada de Sant Vicenç dels Horts, 1997.
- 8.- Salvador Palomar, "Esperar els Reis. Costums tradicionals de la nit de Reis", *Caramella* (Reus), 2, (gener-juny 2000).
- 9.- Josep Llorens, "La cavalcada dels Reis Mags d'Orient a Tarragona". *Diari de Tarragona* (Tarragona), 5628, (5 de gener de 2003): 6.
- 10.- Destacar i agrair les converses concedides pels senyors Ramon Requesens Queralt, Ramon Gómez Molas i la senyora M. Serra Solé Torné.
- 11.- *La Conca de Barberà*, (Montblanc), 248, (11 de gener de 1908): 2.
- 12.- Creada l'any 1885 com a hereva de la desapareguda «L'Assutzena», fou una de les principals societats montblanquines de la primera meitat del segle XX. Fundada pel sector menestral montblanquí en un primer moment tingué la seva seu social en l'actual Palau Alenyà, conegut aleshores com «la Casa cremada de l'Aguiló». Posteriorment regentaren el teatre anomenat amb el mateix nom que la societat i situat al carrer Plebania, actual local social dels Torraires de Montblanc. Més tard, el 7 de febrer de 1935, adquirien el teatre-local del carrer Major creat el 1910 pel «Centre Tradicionalista» (vulgarment els Carlistes), i actual Centre Parroquial. Entre les seves activitats més destacades figuraven la celebració de balls com el «Ball del Raïm» per donar la benvinguda al nou any i obres teatrals amb especial atenció per la sarsuela. En elles competien amb d'altres societats com «El Foment» o la «Joventut Nacionalista». La poca activitat després de la guerra i que aquesta fos canalitzada pels organismes de l'Estat féu que finalment l'any 1943 es dissolgués. Andreu Mayayo, *La Conca de Barberà 1890-1939: de la crisi agrària a la Guerra Civil*. Montblanc, 1986.
- 13.- *L'Escut*, (Montblanc) 2, (9 de gener de 1916): 2.
- 14.- L'any 1850 disputes internes en la banda montblanquina *La Música del Coletó* (renom dels Escoté) provocaren la seva dissolució i el sorgiment de dues noves agrupacions musicals, *La Vella* i *La Nova*. Aquestes dues formacions rivalitzaran per posar la banda sonora dels actes festius i religiosos de Montblanc, alhora quedaren adscrites a les diverses societats montblanquines i crearen en elles cors corals. En el cas de *La Vella* primer estigué associada a «L'Assutzena», després a «L'Artesana» i finalment a l'«Associació Catalanista» amb totes les seves variants etimològiques (veure nota 16). Les seves actuacions eren freqüents tant en actes organitzats per l'Ajuntament com per esdeveniments creats per entitats com la cavalcada de 1917 organitzada per «L'Artesana». La darrera d'aquestes actuacions que es documenten és la de la Festa Major de l'any 1930, després la formació desaparegué i la majoria dels músics passaren a la nova *Cobla-Orquestra Els Montblanquins*. Núria Medrano, *Músics i ball a la Conca de Barberà. Un segle d'agrupacions instrumentals (1844-1936)*. *Els casos de Montblanc, l'Espluga de Francolí, Sarral i Solivella*. Valls: 2006).
- 15.- *L'Escut*, (Montblanc) 57, (13 de gener de 1917): 2.
- 16.- La «Joventut Nacionalista», fundada el 1918 de la unió dels catalanistes montblanquins, amb la dictadura de Primo de Rivera queda dissolta oficialment i amagà la seva

- activitat sota els noms de «Centre de Lectura» primer i «Orfeó Montblanquí» després. L'any 1930 amb la caiguda del règim polític totalitari de Primo de Rivera s'acabaren les restriccions, però l'entitat no tornarà a adoptar el nom original sinó que passarà a ser el «Centre Català». (Andreu Mayayo, *op. cit.*)
- 17.- El film està dipositat a la Filmoteca de Catalunya. Es tracta d'un pel·lícula muda amb rètols i intertítols en castellà. El suport es tracta de nitrat de cel·lulosa de 35mm, format 1,33:1 i 380 metres d'extensió aproximadament. A banda, està tenyit de taronja.
- 18.- *La Nova Conca*, (Montblanc), 194, (12 d'agost de 1922): 4.
- 19.- *Diario de Tarragona*, (Tarragona), 33, (9 de febrer de 1927): 2.
- 20.- Josep Vendrell. "La nostra excursió", *Aires de la Conca*, (Montblanc), 1, (26 de gener de 1925): 3.
- 21.- Ismael Balanyà, *Llibre Verd de Montblanc*. Montblanc, 1992. p. 7-9.
- 22.- No es coneix si existia qualsevol vinculació d'aquests armats de la cavalcada de Reis amb els de la Setmana Santa, però molt probablement hi era. La fotografia més antiga coneguda del grup d'armats de la Congregació de la Puríssima Sang de Montblanc és de l'any 1928 just quan es confeccionen uns vestits nous. (Josep M. Porta i Gabriel Serra, *Història de la Congregació i Germandat de la Sang de Montblanc*. Montblanc: Congregació de la Puríssima Sang de NS Jesucrist, 1992. p. 294-297.) Per tant no podem comparar els vestits dels Armats de la Congregació amb els que surten a la pel·lícula de 1927. Tot i això és difícil pensar que un poble com Montblanc tingués alhora dos conjunts de vestits d'armats i per tant l'opció més fàcil és pensar que potser els integrants dels dos grups d'armats –el del dia de Reis i el de Setmana Santa– podien no ser els mateixos però els vestits sí.
- 23.- *Aires de la Conca*, (Montblanc), 262, (4 de gener de 1936): 8.
- 24.- ACCB, Col·lecció Antoni Rosselló i Sans. Reg. 2538/528
- 25.- ACCB, *ibíd.* Reg. 2539.3/4
- 26.- ACCB, *ibíd.* Reg. 2539.5/1
- 27.- ACCB, *ibíd.* Reg. 2540.1/16; Reg. 2540.2/1; Reg. 2540.2/15.
- 28.- Josep Maria Tarrasa i Alvira (Tarragona, 1913-1996) fou el creador l'any 1934 del personatge «Maginet Pelacanyes» a través de les ones de Ràdio Tarragona. Aviat aquest noi com el seu creador es faran famosos a la ciutat per la seva obra en antena que durarà des de 1939 fins l'any 1984. Amb el lema «Demanar sense molestar per donar sense ofendre» l'espai radiofònic actuava en favor de causes benèfiques despertant la solidaritat dels oients. (Cinta Bellmunt. *Darere el micro, 69 anys de ràdio a Tarragona*. Tarragona, 2002). A Montblanc, el dia de Reis al Casal Montblanquí, l'any 1955 es varen recollir per la causa 352,70 pessetes. *Montblanch, boletín de cultura e informació local*, (Montblanc), 58, (gener de 1955): 8) i 502 pessetes l'any 1956. (*Montblanch, boletín de cultura e informació local* (Montblanc), 70, (gener de 1956): 7)
- 29.- *Espitllera*, (Montblanc), 37, (gener de 1985): 14.